

Nr 337.

Godkänd av första kammaren den 11 juni 1918.

Godkänd av andra kammaren den 12 juni 1918.

*Riksdagens skrivelse till Konungen angående ifrågasatt utredning
rörande livsmedelsproduktionens allmänna läggning m. m.*

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 22.)

(Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.)

Till Konungen.

I en inom riksdagen väckt motion har framhållits behovet av åstadkommande av en skyndsamt allsidig *utredning rörande dels* den allmänna läggning av vår livsmedelsproduktion och dennas fördelning på olika produktionsgrenar, enkannerligen på vegetabiliska och animaliska födoämnen, som med hänsyn till kända förhållanden och till de erfarenheter, som under nu rådande kristid vunnits hos oss eller i andra länder, kunde anses mest önskvärd, *dels ock* de åtgärder i produktionsstödjande och produktionsreglerande riktning, som med hänsyn härtill kunde bliva påkallade från statens sida för att göra vår folkförsörjning i största möjliga mån oberoende av främmande länder.

Till stöd för motionen har anförts huvudsakligen följande:

Det torde icke råda mer än en mening därom, att inför det allvarsläge på folkförsörjningsområdet, vari vi nu befunne oss, från statens sida borde lämnas det stöd och den ledning ifråga om åtgärder till jordbruksproduktionens höjande, som prövades kunna bliva verksamma — framför allt verksamma för det närmaste och de närmaste åren.

Men det vore av största vikt, att vi, medan vi ännu direkt kände trycket av de svårigheter, livsmedelsknappheten förorsakade, och medan kristidens erfarenheter ännu stode levande för oss, och vore lätt tillgängliga hos våra kristidskommissioner, icke tänkte endast på kristiden

och de allra närmaste åren, utan att vi riktade vår blick även framåt på de tidsskeden, som följde sedan freden en gång äntligen blivit sluten. Den lärdom, vi sålunda kunde inhämta av kristidssvårigheterna, borde samlas och ordnas i bestämda förslag och planer för vår framtida livsmedelsproduktion, så långt denna kunde i förväg bedömas och utstakas, på det att vi, om det åter gällde att lita till oss själva, måtte hava vår folkförsörjning säkrast möjligt grundad i den svenska jorden.

Att *huvudsträvandet* härvidlag måste inriktas på *jordbruksproduktionens stegring i allmänhet*, torde ligga i öppen dag. Såsom led i detta allmänna strävande för framtiden vore att betrakta bland annat det vid 1916 års riksdag väckta förslaget om utredning rörande möjligheterna för en inhemsk konstgödselmedelindustri samt de vid innevarande riksdag gjorda framställningarna angående åtgärder för bättre vård av den naturliga gödseln, angående åstadkommande av en allmännare och bättre täckdikning ävensom angående ogräsets bekämpande.

Men erfarenheterna under den oss nu påtvungna avspärningen ådagalade även nödvändigheten av att livsmedelsproduktionen så *avvägdes*, att den större eller mindre knapphet, som visade sig ofrånkomlig, bleve så att säga lämpligt fördelad på de olika livsmedelsslagen. Att enbart stegra jordbrukets produktion vore sålunda icke till fyllest. *Produktionen måste med hänsyn till försörjningen av det egna folket så inriktas på vissa levebrödsartiklar, att mängderna av dessa i huvudsak komme att stå i lämplig proportion till folkets behov av desamma.* Statens jordbrukspolitik måste alltså hava till uppgift att leda och reglera jordbruksproduktionen i denna riktning, naturligen dock med utgående ifrån att någon tvångsreglering av jordbruksproduktionen ej borde förekomma.

Vad de två huvudgrenarna av livsmedelsproduktionen — den vegetabiliska och den animaliska — anginge så fördes under åren närmast före kriget en rätt livlig debatt om huruvida brödsädesodling eller ladugårdsskötsel borde ur folknäringsynpunkt tillmätas större betydelse.

Med de erfarenheter, som vunnits under de hittills gångna krigsåren, syntes man böra utgå ifrån, att samtidigt vinnlägga sig om att öka brödsädesodlingen samt att verka för, att en *husdjursskötsel, svarande minst mot folknäringens oundgängliga behov av animaliska produkter, måtte kunna uppehållas och väsentligen grundas på vad landet självt kunde frambringa av djurnäring*, ehuru visserligen frågan om åstadkommande av ökad husdjursskötsel måste ställas i andra rummet i förhållande till brödsädesodlingen.

Genom en allsidig undersökning i nyssberörda avseende skulle man söka bringa största möjliga klarhet över alla de spörsmål, som stode i samband med vår framtida jordbruksproduktion och dess med hänsyn till den egna folkförsörjningen önskvärda läggning, ävensom rörande de åtgärder i såväl stödjande som reglerande riktning, som från statens sida kunde och borde vidtagas i syfte att giva produktionen denna läggning.

Slutligen hava motionärerna sammanfattat några av de enligt deras förmenande viktigaste uppgifterna för det allmännas ingripande uti ifrågavarande syfte under sju särskilda punkter, däri, såvitt nu är i fråga, huvudsakligen framhållits följande:

1) *Brödsädesproduktionens uppehållande* vid viss minimiomfattning i förhållande till normalbehovet måste givetvis intaga första punkten på ett produktionsregleringsprogram.

Därvid torde beaktas *dels* i vilket förhållande den egna skörden borde stå till normalförbrukningen under jämnt fortlöpande förhållanden, d. v. s. huru stor del av denna förbrukning kunde täckas av import, utan att svårigheter behövde uppstå vid eventuell avspärning, *dels* de inskränkningar i brödsädesproduktionen, som måste påkallas till förmån för den animaliska produktionen, *dels* ock de möjligheter, som förefunnes att lagra större eller mindre del av årsbehovet av brödsäd. Vidare borde uppmärksammas, huruvida icke vid sädesförädlingen med framgång borde eftersträvas sorter av bättre kvalitet. Då prispolitiken hade den mest avgörande betydelse för brödsädesodlingen, borde givetvis även noga utredas, huru denna politik lämpligast skulle läggas.

2) *Sockerbetsodlingens utvidgning* inom vissa ganska vida gränser.

3) *Potatisodlingens befrämjande*.

4) *Införande av oljeväxter* i odlingen, vilket vore av betydelse såväl ur direkt folknärings- som även djurnäringssynpunkt.

5) Beträffande frågan om *den animaliska produktionens* förökande borde särskilt tagas i övervägande nötkreatursskötseln och huru denna skulle kunna göras i mesta möjliga mån oberoende av kraftfodertillförsel utifrån. I sådant hänseende har av motionärerna framhållits betydelsen av odling av äggviterikare fodermedel, främst mera baljväxter, ängars och hagmarkers bättre utnyttjande till beten etc., åstadkommande av riklig tillgång på kvävegödselmedel och andra konstgödselämnen samt vidtagandet av anordningar för att nötkreatursskötseln måtte planläggas och avpassas så, att det koncentrerade kraftfodermedel, som foderkakorna

erbjüde, eventuellt kunde undvaras utan svårare rubbningar i produktionen. Vidare borde svinskötseln regleras, varutinnan framhållits önskvärdheten av en utsträckt potatisodling. — Ytterligare borde uppmärksammas fårskötselns stegrade betydelse såväl ur beklädnads- som allmän folkförsörjningssynpunkt liksom ock smådjursskötseln, vilken sistnämnda vore av särskilt stor betydelse för småbruket.

6) *Omsättningen av livsmedelsprodukter inom landet* spelade en stor roll för såväl produktionen som konsumtionen av desamma. Det gällde härvid dels att ordna denna omsättning så, att all omotiverad och obehörlig prissförhöjning på vägen mellan producenter och konsumenter undvekes, dels att planmässigt ordna förbindelserna mellan landets överskotts- och underskottsområden för de olika produkterna. Den officiella utredning rörande dessa förhållanden, som redan funnes, torde kompletteras med hänsyn till att de senare årens förhållanden och erfarenheter inpassas som ett led i den allmänna utredning som här avsåges. För omsättningen av spannmålen spelade spannmålslagerhusfrågans lösning avgörande roll och med hänsyn till djurproduktomsättningen hade vår kylhus- och därmed sammanhängande lagerhusfråga motsvarande betydelse.

7) Till ledning för såväl det allmännas som enskildas åtgärder i fråga om livsmedelsproduktionen och livsmedelsomsättningen borde *den officiella statistiken* på dessa områden så handhavas, att för varje tid lätt kunde vinnas en god översikt över folkförsörjningens allmänna ställning. Härför krävdes, dels att uppgifternas insamling lämpligt anpassades med hänsyn härtill, dels särskilt att bearbetningen av materialet verkställdes med bland annat detta mål för ögonen. Ett sammanförande av uppgifter från olika grenar av statistiken torde vara nödvändigt, för att här avsedda ändamål skulle nås. För brödsäden till exempel skulle uppgifter samlas dels från skördestatistiken, dels tid efter annan från lagerhus, kvarnar, handlare etc. och sådan sammanställning göras, att normalbehov, förbrukning, tillgång i sin helhet och av olika års skörd, av importerad vara, av olika slags lager (omalen spannmål, mjöl etc.) lätt kunde överblickas. På ungefär samma sätt borde förfaras rörande övriga levebrödsartiklar, och för den animaliska produktionen borde denna statistik klart ådagalägga, på vad sätt och i vilken omfattning den för varje tid vore såväl absolut som relativt avhängig utbytet med utlandet.

Riksdagen vill erinra därom att 1916 års riksdag uti skrivelse till Eders Kungl. Maj:t, nr 169, anhållit om verkställande av utredning.

snarast möjligt angående de åtgärder, som från det allmännas sida måtte kunna ytterligare vidtagas för jordbrukets främjande, varvid uppmärksamheten särskilt borde ägnas åt vissa i skrivelsen närmare berörda spörsmål, nämligen inrättande av spannmålslagerhus, potatisodlingens främjande i samband med inrättande av potatistorkerier, beteskulturens ytterligare utveckling och kylhusfrågans ordnande. De genom berörda skrivelse framhållna spörsmålen torde redan vara föremål för Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, och hava, enligt vad riksdagen har sig bekant, åtgärder redan vidtagits för lösande av frågorna om lagerhus och potatistorkerier.

Riksdagen anser förevarande motions syfte och de däri framhållna synpunkterna vara synnerligen beaktansvärda.

Motionens huvudsyfte är att åstadkomma en allsidig utredning om den allmänna läggningen av vår livsmedelsproduktion och dennas fördelning på vegetabiliska och animaliska födoämnen, med särskild hänsyftning att göra vår folkförsörjning i största möjliga mån oberoende av främmande länder. En dylik undersökning med tillgodogörande av de erfarenheter, kristiden i berörda avseenden givit oss, torde bliva av bestående värde. Därigenom skulle en enhetlig planläggning av densamma kunna beredas för framtiden och möjlighet givas att på en gång överblicka alla de viktiga frågor, som tillsammans konstituera vårt folknäringsproblem. Riksdagen vill dock i likhet med motionärerna uttryckligen framhålla, att de åtgärder i produktionsreglerande syfte, som av en dylik undersökning kunnat påkallas, på intet sätt böra få karaktären av en tvångsreglering av jordbruksproduktionen. Det synes riksdagen också nödvändigt, att statens produktionsstödjande och produktionsreglerande åtgärder så avvägas, att vårt lantbruk icke tvingas in på vägar, som äro nationalekonomiskt förlustbringande eller äventyra jordbrukets naturliga och sunda utveckling.

De olika punkter, som uppräknas i det i motionen närmare utvecklade produktionsregleringsprogrammet och om vilka riksdagen i det föregående ej uttalat sig, anser riksdagen i allmänhet böra komma under överbäggande i den mån de beröras av den förut angivna huvudsynpunkten. Sålunda bör en undersökning, huruvida icke vid sädesförädlingen med framgång kan eftersträvas sorter av bättre kvalitet, icke sakna betydelse för lösningen av frågan om brödsädesproduktionens uppehållande. Införandet av oljeväxter i odlingen är likaledes ett spörsmål,

som med hänsyn till dess betydelse för den inhemska fettproduktionen förtjänar att särskilt övervägas.

Frågan om omsättningen av livsmedelsprodukter inom landet hör vidare till dem, som i hög grad äro förtjänta av statsmakternas uppmärksamhet. Enligt riksdagens mening är det av vikt, att denna omsättning i möjligaste mån ordnas så, att konsumenter och producenter antingen direkt eller i varje fall utan alltför många mellanhänder kunna träda i beröring med varandra. Att i detta avseende de nuvarande förhållandena lämna rum för åtskilliga anmärkningar, lärer näppeligen kunna bestridas, och anser riksdagen att en eventuell utredning bör taga sikte även på denna angelägenhet. Därjämte bör övervägas, huru ett planmässigt ordnande av förbindelserna mellan landets överskotts- och underskottsområden för de olika produkterna skall kunna åvägbringas.

Vad slutligen beträffar de delar av den officiella statistiken, som beröra hithörande frågor, ligger det i öppen dag, att det vore en fördel, om densamma är så organiserad, att för varje tid lätt kan vinnas en god översikt över folkförsörjningens allmänna ställning. Även denna fråga torde därför i enlighet med de av motionärerna angivna riktlinjerna böra tagas under överbäggande.

För omprövning av här ovan berörda spörsmål finner emellertid riksdagen ej nödigt, att någon ny utredning igångsättes vid sidan av den, varom redan framställning till Eders Kungl. Maj:t blivit gjord. Då genom omförmälta av 1916 års riksdag avlätna skrivelse, nr 169, en utredning blivit begärd angående åtgärder för jordbrukets främjande, vilka åtgärder stå i nära samband med dem, som nu ytterligare påyrkas, synes det, som om de spörsmål, vilka enligt riksdagens mening i anledning av förevarande motion böra komma under omprövning, med fördel kunna inbegripas i nyssnämnda redan begärda utredning.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t vid utförandet av den i 1916 års riksdagsskrivelse, nr 169, begärda utredningen måtte beakta de spörsmål, som riksdagen här ovan angivit.

Stockholm den 12 juni 1918.

Med undersåtlig vördnad.